
DOKUMENTUM

PILINSZKY JÁNOS BELGRÁDI INTERJÚJA 1975 ŐSZÉN

A hagyományos belgrádi Októberi Írótalálkozóra 1975 októberének derekán két magyarországi íróvendég is érkezett: Pilinszky János és Csuka Zoltán. Pilinszky sajátos és lebilincselő jelenségnek bizonyult ebben a nemzetközi írói forgatagban; ma, majdnem egy évtized távlatából nem érdektelen belelapozni az akkori napok belgrádi sajtójába, hogy megtudjuk, mit látott meg az Apokrif kötetjében az akkori napok mindig rohangászó riportere, aki számos hírességgel akart találkozni, szavait följegyezni s természetesen helyet szorítani számára a mindig csak rövid cikkeket elviselő rovatban. Tudjuk, milyen a hírlapi örökkévalóság; a hírlapokat eldobják, s aztán évek, évtizedek múlva jönnek az ütdőött filológusok, akik könyvtárakban lapozzák a múlt sajtóját, s könyvéig koszosan, portól prűszkölve remélik az egykor elejtett szavakat meglelni, valamit találni, ami egy betűvel, szóval, mondattal hozzájárulhat a Költő emberi, költői arculének, magatartásának megvilágításához.

Az említett 1975-ös év októberében a belgrádi *Politika* két ízben is foglalkozott az Apokrif kötetjével: 17-én a nagy seregszemlében az ő neve is említésre került, majd pár hét múlva, már a találkozó befejezése után, november 3-án rövid fényképes interjú jelent meg vele Rada Saratlić tollából. (Nem érdektelen az interjú címe és alcíme sem: *Költészet, hallgatag nők és a mag*... Beszélgetés Pilinszky Jánossal, a kivételes és szokatlan magyar költővel.) Ez volt az a rövid cikk, illetőleg interjú, amit a napilap kulturális rovata, terjedelmi kötelmek miatt, elbírt. Az interjúkészítő Rada Saratlić azonban hosszabban beszélgetett Pilinszky Jánossal. Ezt a beszélgetést másfél hónappal később az ugyancsak belgrádi *Književne novine* közölte. Találkozások főcímmel december 16-i számában. A *Politikában* közölt beszélgetés voltaképpen néhány kivonatát adja ennek a hosszabb beszélgetésnek, s az idézeteket összekötő riporteri információk is lényegében azonosak avval, ami a *Književne novine*ben később napvilágot látott. Az alábbiakban ennek a hosszabb interjúnak a teljes fordítását közöljük, e sorok írójának (az interjú fordítójának) néhány eligazító-kiegészítő lapali jegyzetével. Megjegyezzük, hogy az interjúban emlegetett szerbhorvát nyelvű Pilinszky-kötet megjelenéséről nincs tudomásunk. S végül az interjú fordításos szövege előtt közöljük Pilinszky egyik kisesszójét, amely *Egy lírikus naplójából* címmel jelent meg az *Új ember* 1976. évi augusztus 1-jei számában. Az olvasó látni fogja, hogy az esszében elmondottak néhány ponton találkoznak azzal a gondolatmenettel, ami az interjúban is fölcillant. Az Apokrif kötetjét szemmel láthatóan 1975 októberében is azok a kérdések foglalkoztatták, amelyek később is, amikor ezt a kisesszójét írta.

A nagy művész legfőbb feladata, hogy újra és újra semmit se tudjon. Csak akkor képes megismételni azt a rendkívüli monológot, amit a csecsemő folytat egy-egy különálló tárggyal az összefüggések könnyítése nélkül.

Egy gyerek monológja a világ szüntelen keletkezésével érintkezik, míg a felnőttek menhetetlenül az összefüggések okos, könnyítő, de kétségtelenül másodrendű szintjén igyekeznek bármit is megérteni és elhelyezni. A fölnőtttség — ha ugyan sikeresnek nevezhető — a konstrukciók táguló körébe él. Egy csecsemő önmagában néz még mindent, s így, ha nincs is áttekintése, a keletkezésről mérhetetlenül többet tud, mint mi, akik beszélni tudunk már a világ legalábbis helyi struktúráiról. A tudás a miénk; a gügyögés az övék, de amíg egy művész — legyen bár a megértés és az összefüggések embere — csakugyan művész, újra és újra semmit se kíván tudni, s intellektusával újra és újra arra a zéró-pontra kívánczik vissza, amikor a ceruzát egyedül érdemes kézbe venni.

Minden igazi művészet kizár mindennemű rutint. A dadogás az alfája és az ékesszólds az ómegája. Persze ennek a „stílusnak” kizárólagos jegye, hogy vak legyen, mint Homérosz. Vagyis olyan stílus, amit akár önkézzel vakított meg az igazság. Odipusz király.

(Pilinszky János: Egy írikus naplójából, 1976)

JUNG Károly

*

MINDENKOR ÚJRA SEMMIT SEM TUDNI

A BELGRÁDI KNJIŽEVNE NOVINE BESZÉLGETÉSE PILINSZKY JÁNOSSAL

Pilinszky Jánost, a költőt nem ismerjük. Azon a pár versen kívül, amely a Nolit Kiadónál megjelent *Újabb magyar líra*¹ című antológiában olvasható, olvasóink alig tudnak valamit életművéről. Az *Újabb magyar líra* című válogatást Danilo Kiš és Ivan Ivanji fordította, s benne olvasható Pilinszky csodálatos Apokrif című verse, amely valóságai lenyűgözte az Októberi Írótalálkozó résztvevői számára rendezett irodalmi est közönségét.

Mégis, ha e pár vers ismeretében beszélget el valaki a költővel, egy pillanatra sem szabadulhat attól a benyomástól, hogy kivételes költői jelenséggel van dolga. Nem mindennapi költővel, még a kortárs költészet gazdag színképében is. Mély benyomást gyakorolt mindazokra az alkotókra, akik találkoztak vele az Októberi Írótalálkozó során. „Pilinszky bámulatos jelenség, van benne valami angyalszerű” — mondta róla Pero Mužijević, a villágirodalom tanára a belgrádi egyetemen. Mužijević egyébként nem tartozik a túl hamar lelkesedő emberek közé.

Pilinszky Jánosra, mint a kortárs magyar irodalom egyik legnagyobb költőjére, először Vasko Popa hívta fel a figyelmünket; ugyanazt mondta

¹ *Novija mađarska lirika*; Priredili Ivan Ivanji i Danilo Kiš; preveli: Ivan Ivanji, Danilo Kiš i Ivan V. Lalić; Nolit Kiadó, Belgrád, 1970. A kötet Pilinszky következő verseinek szerbhorvát fordítását tartalmazza: Trapéz és korlát; Őszi vázlat; Fabula; Agonia Christiana; Apokrif. (A fordító megjegyzése.)